

RAZVOJ I PERSPEKTIVE HISTORIJSKOG ARHIVA RIJEKA

*Ljubomir Petrović
Rijeka*

Službu zaštite arhivske građe na području općine Rijeka i osam općina bivšeg kotara Rijeka (Crikvenice, Čabra, Cres - Lošinja, Delnica, Krka, Opatije, Raba i Senja) vrši Historijski arhiv Rijeka na osnovi Odluke o određivanju područja na kojima arhivi vrše arhivsku službu, koju je donijelo Izvršno vijeće Sabora SR Hrvatske.¹

Prijedlog za osnivanje Arhiva datira još iz 1924. godine, a započeo je radom 1926. godine pod nazivom Kraljevski državni arhiv u Rijeci (R. Archivio di Stato in Fiume). Sjedište Arhiva je u zgradi koju je gradska općina u Rijeci otkupila od nadvojvode Josipa Habsburškog („Villa Margherita“). Kraljevskim dekretom broj 2981 od 6. prosinca 1928. godine potvrđeno je osnivanje Arhiva pod imenom Kraljevski državni arhiv sekcija Rijeka (R. Archivio di Stato Fiume) kao odsjeka Kraljevskog državnog arhiva u Trstu.² Pod tim nazivom Arhiv u Rijeci djelovao je sve do konačnog oslobođenja.

Za vrijeme rata najvrednija arhivska građa bila je u dva navrata prenijeta u Italiju. Poslije kapitulacije Italije zgradu Arhiva koristili su Nijemci za vojne potrebe, pa je arhivska građa pretrpjela velikih šteta i bila sva ispremiješana. Takvo stanje zatekla je narodna vlast, koja je Arhiv stavila u nadležnost Prosvjetnog odjela Gradskog narodnog odbora Rijeka.

Od oslobođenja do 1948. godine funkcionirao je kao samostalni arhiv, da bi te godine postao, Odlukom Komiteta za naučne ustanove, Sveučilište i visoke škole Narodne Republike Hrvatske, Ispostava Državnog arhiva u Zagrebu sa sjedištem u Rijeci³. 1949. godine, odlukom istog Komiteta, Ispostava je pretvorena u Državni arhiv u Rijeci⁴ s djelovanjem na području gradskih narodnih odbora Opatija, Pula, Rijeka, te kotarskih narodnih odbora Buzet, Labin, Pazin, Cres-Lošinj, Pula, Krk i Rijeka. Kada je osnovan Historijski arhiv u Pazinu (pod nazivom „Istarski arhiv -Pazin“, 1958. god.) s područjem djelovanja na teritoriju bivšeg kotara Pula,

¹ Narodne novine SRH br. 28/63.

² Vidi: Milivoj K o r l e v i ć , Riječki Državni arhiv, Arhivist 1, Beograd 1951, sv.3 str. 61

³ Odluka Komiteta za naučne ustanove, sveučilište i visoke škole NRH br. 1956/48. od 12.02 1948.

⁴ Broj 25851/49. od 6.12.1949.

područje djelovanja Arhiva u Rijeci se smanjuje i obuhvaća devet općina bivšeg kotara Rijeka (područje općine Pag dodijeljeno je Historijskom arhivu u Zadru). 1961. godine ova ustanova prelazi u nadležnost Narodnog odbora kotara Rijeka koji donosi novo Rješenje o organizaciji i radu Historijskog arhiva Rijeka⁵. Državni arhiv u Rijeci, po ovom Rješenju, nastavio je rad kao samostalna ustanova u oblasti kulture organizirana na načelima društvenog samoupravljanja i s novim nazivom Historijski arhiv.

Međuopćinskom ustanovom Arhiv postaje 1967. godine kada je Skupština općine Rijeka, na osnovi zaključaka svih općina na području djelovanja Historijskog arhiva Rijeka o preuzimanju suosnivačkih prava i dužnosti, donijela novo Rješenje⁶. Osnivanje Historijskog arhiva kao međuopćinske ustanove izvršeno je na osnovi Zakona o zaštiti arhivske građe i arhivima kojim je utvrđeno da regionalni arhiv može osnovati zajedno više društveno-političkih zajednica koje međusobne odnose, prava i dužnosti prema zajedničkom arhivu utvrđuju ugovorom.

Zadaci i djelatnosti Arhiva utvrđeni su Statutom Historijskog arhiva Rijeka koji je donijet na zajedničkoj sjednici Savjeta i radne zajednice Historijskog arhiva Rijeka, a razmatran je na sjednici Prosvjetno-kulturnog vijeća Skupštine općine Rijeka 4. ožujka 1969. i usvojen bez primjedbi.⁷ Prema tom statutu Arhiv obavlja slijedeće poslove: preuzima, čuva, sređuje, stručno i naučno proučava i publicira arhivsku građu, te omogućava njeno korištenje.

Na osnovi Zakona o udruženom radu i novog Zakona o zaštiti arhivske građe i arhivima, Savjet i Zbor radnika Historijskog arhiva donijeli su novi Statut koji je definirao poslove i zadatke Arhiva u provođenju arhivske djelatnosti.⁸

Poslijeratni razvoj Arhiva mogli bismo podijeliti na dva izrazita perioda: od 1948. godine do 1966. i na razdoblje od 1967. godine naovamo. U prvom periodu mogu se lučiti dva dijela kojima je granica 1961. godina, odnosno prelazak ustanove u nadležnost Narodnog odbora kotara Rijeka.

Za cijeli prvi period karakterističan je administrativno-budžetski prilaz ustanovi, što je još razumljivo u njegovom prvom dijelu, a što se veoma negativno odražava u razdoblju kada je ustanova trebala da jače razvije društvene i samoupravne oblike upravljanja.

U prvom razdoblju Arhiv je vršio djelatnost na osnovi Odluke o osnivanju i Općeg zakona o državnim arhivima iz godine 1950.⁹ te kasnije donijetog republičkog Zakona o zaštiti arhivske građe i arhivima¹⁰ i detaljnih propisa donijetih na osnovi Zakona.

Provođenje djelatnosti financirano je na osnovi proračuna prihoda i rashoda koji su se budžetski podmirivali prvo iz Komiteta za naučne ustanove, sveučilište i visoke škole u Zagrebu, a kasnije Narodnog odbora kotara Rijeka. Razvitkom samoupravnih odnosa, Arhiv kao samostalna ustanova ostvaruje i druge prihode. Tek od 1965. godine u financiranju arhivske službe pojavljuju se i skupštine općina Rijeka, Opatija, Crikvenica i Rab. To je već prijelaz na međuopćinsko financiranje, odnosno na preuzimanje osnivačkih prava od strane općina na čijem području Arhiv obavlja djelatnost.

⁵ Rješenje je donijeto na 34. sjednici Kotarskog vijeća i 35. sjednici Vijeća proizvođača 6. listopada 1961. pod brojem 08-9712/1-1961.

⁶ Rješenje broj: 05-1692/4-1967. od 28.02.1967.

⁷ Broj: 02-SS-24666/2-1969. od 23.04.1969.

⁸ Usvojen na sjednici Savjeta Historijskog arhiva i donijet i na referendumu 21.XI 1978.

⁹ Službeni list FNRJ br. 12/50.

¹⁰ Narodne novine NRH br. 41/62.

Zajedničko financiranje Arhiva općine su vršile već 1966. godine iako de iure nisu preuzele osnivačka prava od Skupštine kotara Rijeka. Pri tome je osnova za udio svake pojedine općine zavisila od ukupnih prihoda budžeta pojedine općine. Osnovu za financiranje činila su sredstva odobrena i realizirana u 1965. godini, povećana za 5%, a ne stvarne potrebe koje bi bile rezultat prihvaćanja programa rada i njegove cijene.

Iako su općine - suosnivači Historijskog arhiva Rijeka - trebale sklopiti međusobni ugovor o pravima i dužnostima prema zajedničkom arhivu, kako to stoji i u točki 2. Rješenja o osnivanju Arhiva, pa prema tome riješiti i pitanje financiranja, takav ugovor nije bio sklopljen.

Donošenjem Zakona o samoupravnim interesnim zajednicama u oblasti kulture 1974. godine¹¹ mijenja se položaj regionalnih arhiva. Arhivska djelatnost proglašava se od interesa za Republiku, što dovodi sve arhive u jednakopravan položaj, a ujedno rješava, do tada često i veoma bolno pitanje financiranja osnovne djelatnosti.

Historijski arhiv Rijeka smješten je u zgradi u Parku Vl. Nazora br. 2 koja je općedruštveno vlasništvo, a koja je 1966. godine predana na upravljanje Arhivu.¹² Zgrada je kao spomenik kulturno-historijske vrijednosti zakonom zaštićena; sagrađena je krajem XVIII stoljeća, a pregrađena je i dograđena u XIX stoljeću.

U zgradi, koja ima oko 1.600m² korisne površine nalaze se uredske prostorije, biblioteka s čitaonicom, izložbeni prostor, radionice, arhivska spremišta i stan za službene potrebe.

Obimni popravci i adaptacije izvršeni su od 1967. do 1969. godine. Radovi su izvođeni po etapama, a obuhvatili su uređenje krova s postavljanjem radioaktivnog gromobrana, izvođenje kompletne elektro i telefonske instalacije, saniranje drvenarije i druge obrtničke radove. Nažalost zbog nedostatka sredstava nisu izvršeni zaštitni radovi na fasadi zgrade.

Prilikom uređivanja zgrade nastojala su se naći rješenja koja bi maksimalno privela objekat svrsi u koju se sada koristi. No drvena međukatna konstrukcija te raspored i veličina prostorija ne omogućavaju da se raspoloživi prostor maksimalno optereti, osim u prizemlju. Iako se nastojalo da radne prostorije budu koncentrirane i racionalno raspoređene i kako bi omogućile što efikasnije metode rada te zadovoljile buduće potrebe novoprimitljenih radnika, u tome se nije u potpunosti uspjelo. Zgrada nema ni lifta za prijevoz arhivske građe tako da se velike količine arhivske građe koja se sređuje i stručno obrađuje, a isto tako i građa koja se daje na korištenje u čitaonici, mora prenositi, što otežava i usporava poslove. Raspoloživa sredstva nisu omogućila da se pri uređenju uvedu efikasnije mjere za zaštitu od požara, niti instalacije koja bi odmah upozoravala na takvu opasnost. Ipak je za najvažniju i najvredniju arhivsku građu u prizemlju izgrađeno sigurnosno spremište skromnih razmjera, ali ni ono nije protupožarno, odnosno trezor u pravom smislu. Raspoloživi prostor za rad ne omogućava prihvata i smještaj svih predviđenih radnika u normalne radne uvjete.

Prilikom adaptacije, na prvom katu u bivšoj svečanoj dvorani uređen je veoma lijep prostor za postavljanje stalnih i povremenih izložbi.

¹¹ Narodne novine SRH br. 51/74 od 12. prosinca 1974.

¹² Vidi: Poslovni prostor kulturnih djelatnosti u općini Rijeka, Ekonomski institut Rijeka, 1969. str. 119.

Uporedo s radovima na zgradi poduzete su mjere za modernizaciju spremišnog prostora, opremanjem metalnim policama. To je bilo potrebno učiniti i s gledišta sigurnosti (Arhiv je od nadležnih organa dobio nalog da sve drvene police zamijeni željeznim, u roku od tri godine), a i sa stanovišta zaštite arhivske građe, te racionalnijeg korištenja raspoloživog prostora. Dok su na katovima spremišta opremljena klasičnim metalnim policama, u prizemlju je izvršena montaža najmodernijih Regal-ekonom arhivskih policama, kod kojih ušteda prostora iznosi i do 60%.

Opremljena je i radionica za mikrosnimanje arhivske građe, nabavljena je oprema proizvodnje Web Carl Zeiss Jena dokumator-sistema i to aparat za mikrofilmiranje, za razvijanje filmova, za kopiranje filmova i mikročitač. Time je fotoradionica opremljena za kompletnu proizvodnju mikrosnimaka, kapaciteta i do 100.000 mikrosnimaka godišnje. Također je nabavljena oprema za stalnu postavu izložbe.¹³

Stanje s drugom zgradom u kojoj Arhiv ima arhivska spremišta (zgrada bivšeg Riječkog municipija) mnogo je teže i kompliciranije¹⁴. Arhiv je koristio prostorije u sjevero-istočnom krilu te zgrade od oslobođenja do 1974. godine bez naknade. Odlukom Skupštine općine Rijeka zgrada je predata na upravljanje radnoj organizaciji „Stambeno gospodarenje“, kojoj se sada plaća zakupnina. Kako je zgrada po odluci Općinske skupštine dijelom dobila novu namjenu (smješten je Rektorat Sveučilišta u Rijeci), pojavila se potreba iseljavanja arhivske građe. Konačno rješenje za sada nije pronađeno; izvršen je određen razmještaj korisnika u samoj zgradi, tako da je Historijski arhiv napustio prostorije na prvom katu i preselio arhivsku građu u drugo krilo zgrade, u za to uređena spremišta opremljena metalnim policama. Ovim preseljenjem, međutim, smanjena je korisna površina arhivskih spremišta za oko 150m².¹⁵

Na osnovi pozitivnog arhivskog zakonodavstva trebalo je da Historijski arhiv Rijeke u toku proteklih godina preuzme u arhivska spremišta oko 2.500 dužnih metara arhivske građe, tj. svu građu nastalu do 15.V 1945. godine, građu skupština općina do 1950. god., likvidiranih privrednih organizacija, škola koje su prestale s radom i građu nastalu radom društveno-političkih organizacija do 1964. godine. Pored toga Arhiv bi morao preuzeti vrijednu arhivsku građu koja mu po provenijenciji pripada, a nalazi se kod drugih organizacija, te onu građu koja će se dobiti restitucijom.

Međutim, zbog nedostatka spremišnog prostora posljednjih godina preuzeto je svega oko 250 dužnih metara najugroženije građe. Naime sadašnje stanje arhivskih spremišta ne omogućava preuzimanje ni one građe, koju bi po Zakonu trebalo preuzeti. Ni arhivska građa koja se sada nalazi u Arhivu nije propisno smještena, jer su spremišta preopterećena, a dio građe pohranjen je i na tavanu. Arhiv prema tome ne može obavljati u cijelosti svoju osnovnu djelatnost zaštite arhivske građe.¹⁶

Arhiv nadzire i vodi brigu o registraturnoj građi kod stvaralaca odnosno imalaca te građe. Vanjska arhivska služba u svojim evidencijama iskazuje da je godišnji prirast registraturne građe znan, a time i pritisak za preuzimanje dospjele građe u Arhiv. Prema podacima od kraja 1970. do 1978. godine preuzeto je samo 6,6% arhivske građe u spremišta. Ili jedan veoma ilustrativan podatak: od sveukupne arhivske građe koja bi trebala biti pohranjena u Arhivu, 1970. godine bilo je

¹³ Podaci Historijskog arhiva Rijeka

¹⁴ Vidi: bilješku 12, str. 120, 175-176.

¹⁵ Podaci Historijskog arhiva Rijeka

¹⁶ Historijski arhiv Rijeka: Informacija o sadašnjem stanju spremišnog prostora i prijedlog izgradnje novih spremišta Historijskog arhiva u Rijeci, Rijeka, 1978.

nepreuzeto 32%, da bi se taj postotak u 1978. godini popeo na 42%. To ujedno znači da Arhiv nad ovom građom ne može obavljati efikasnu zaštitu. Stanje bi bilo još kritičnije da Historijskom arhivu Pazin nije predato 18 arhivskih fondova i dijelova fondova, koji po provenijenciji pripadaju istarskim općinama.¹⁷

Odnos građe pohranjene u Arhivu i građe koju treba preuzeti u arhivska spremišta, prema pozitivnim propisima vidljiv je iz priložene tabele, koja iskazuje stanje u 1970. i 1978. godini po općinama.¹⁸

Za obavljanje poslova i zadataka iz djelatnosti zaštite arhivske građe Arhiv ne raspolaže dovoljnim brojem stručnih i ostalih kadrova. Da bi se mogla obavljati osnovna djelatnost na čuvanju, stručnoj i znanstvenoj obradi arhivske građe, kulturno-prosvjetna i izdavačka djelatnost u okvirima propisanim Zakonom, bilo bi potrebno zaposliti približno još toliko radnika koliko ih sada obavlja te poslove, a u prvom redu stručno arhivsko osoblje.

U redovitu djelatnost Historijskih arhiva spada i izdavanje „Vjesnika Historijskih arhiva Rijeka i Pazin“ i „Posebnih izdanja“. Izdavačka djelatnost otpočela je 1953. godine izlaženjem I. sveska „Vjesnika Državnog arhiva u Rijeci“. Od X. broja pojavljuje se u nazivu i Historijski arhiv Pazin, jer „Vjesnik“ obrađuje cijelo područje Regije i tiska se u suradnji s Arhivom u Pazinu. Do sada je štampan XXI svezak „Vjesnika“, izdana su četiri sveska „Posebnih izdanja“ i „Katalog izložbe“. „Vjesnik“ je pored stručnih i naučnih radnika Rijeke i Istre okupio značajna imena znanstvenih radnika Hrvatske, pa i Slovenije. Po redovitosti izlaženja jedna je od najstalnijih publikacija takve vrste u zemlji. Poseban značaj ove edicije je u tome što objavljuje arhivsku građu s područja djelatnosti oba arhiva, koja do sada nije objavljivana iako je veoma značajna za proučavanje povijesti ovoga kraja, jer objavljivanje te građe u ranijim periodima, a pogotovu između dva rata, nije odgovaralo stavovima tadašnjih službenih historičara.

Prosvjetno-kulturnu djelatnost Arhiv obavlja u okviru mogućnosti, radom biblioteke sa čitaonicom, te održavanjem predavanja i suradnje sa srodnim institucijama.

Izložbena djelatnost zastupljena je stalnom izložbom „Statuti, urbari i notarski spisi Istre, Rijeke, Hrvatskog primorja i otoka“ koja je bila prvi put u široj postavi otvorena u Pazinu, a zatim u Rijeci u čast 25. godišnjice odluke o sjedinjenju Istre, Rijeke, Zadra i otoka Jugoslaviji. Veliki interes i priznanje koje je ova izložba dobila najbolje ilustrira podatak da je na inicijativu Povijesnog muzeja Hrvatske izložba bila postavljena u Zagrebu početkom 1969. godine.

Dosadašnji razvoj i djelovanje Historijskog arhiva Rijeka možemo smatrati dosta uspješnim uzimajući u obzir raspoložive kadrove, prostor i financijska sredstva. Uz to mora se naglasiti da, i pored toga što Arhiv s uspjehom obavlja arhivsku djelatnost na svom području, u radu nailazi na teškoće koje sam, kao ustanova, ne može prevladati. Zbog nedostatka materijalnih sredstava i nedovoljnog broja stručnih radnika djelatnost Arhiva nije se mogla u potpunosti provoditi u nekim bitnim zadacima arhivske djelatnosti, kao što je preuzimanje arhivske građe u arhivska spremišta. Izrada naučno-informativnih pomagala za arhivsku građu i obavljanje drugih stručnih i znanstvenih poslova vršeno je u onom obimu koliko su to dopuštale kadrovske prilike i materijalna sredstva. Iz tog proizlazi da efikasnost arhivske djelatnosti nije na razini društvenih potreba i da Arhiv objektivno samo djelomično obavlja svoje zadatke¹⁹.

¹⁷ Historijski arhiv Rijeka; Sadašnje stanje i potrebe Historijskog arhiva Rijeka, Rijeka, 1978.

¹⁸ Isto

¹⁹ Vidi: Ljubomir Petrović, Historijski arhiv Rijeka, Jadranski zbornik, svezak IX, Pula-Rijeka, 1975. str. 588.

Historijski arhiv Rijeka dio je mreže arhivskih ustanova u Socijalističkoj Republici Hrvatskoj, koja je već pri utvrđivanju racionalno postavljena, zato ne postoji ni potreba ni mogućnost sužavanja te mreže.²⁰

Bogatstvo kulturno-historijskih spomenika u riječkoj regiji povećavaju arhivski fondovi koji se čuvaju u arhivima u Rijeci i Pazinu, čija je vrijednost neprocjenjiva. Ako bismo ovo naše područje Zajednice općina Rijeka usporedili s drugim područjima, mogli bismo reći da je to jedno od bogatijih arhivskih područja u Hrvatskoj. Međutim, materijalna osnova, raspoloživa sredstva i potrebni stručni i naučni radnici s obzirom na vrstu i količinu arhivske građe koju čuvaju ovi arhivi nisu u srazmjeru s tim položajem.

Historijski arhiv u Rijeci spada među starije i razvijenije arhivske ustanove. U pogledu arhivske građe, kao i kod drugih obalnih arhiva, posebna je vrijednost njegovih fondova i zbirki koji sežu u daleku prošlost. Ta građa nije samo lokalnog i regionalnog značaja nego ima i šire nacionalno značenje.

Izradom i prihvaćanjem novog srednjoročnog plana razvitka arhivske djelatnosti i njegovim provođenjem u život, ova djelatnost zauzet će ono mjesto u društvenim djelatnostima koje joj po vrijednosti nacionalnog blaga i pripada.

U srednjoročnom razdoblju trebalo bi riješiti i pitanje spremišnog prostora, koji je jedan od najtežih problema Historijskog arhiva u Rijeci. Potrebe za preuzimanjem arhivske građe su narasle, a kako je već rečeno, nametnula se i potreba za preseljavanjem arhivske građe iz zgrade Municipija, koji dobiva nove namjene. Prema tome ne preostaje drugo nego izgraditi novi spremišni prostor koji bi zadovoljio potrebe Arhiva barem za narednih 15-20 godina.

Izgradnja novog spremišnog prostora bila bi od višestruke koristi. Oslobodio bi se prostor u zgradi bivšeg Riječkog municipija za potrebe Skupštine općine Rijeka, Arhiv bi mogao obavljati propisanu djelatnost čuvanja i zaštite arhivske građe, a pravilan smještaj arhivske građe bio bi od osobitog interesa i za širu zajednicu. Pored toga izbjegla bi se preopterećenost zgrade u Parku VI.Nazora, odnosno građa bi se propisno pohranila, a time spriječilo i moguće oštećenje objekta koji je spomenik kulture. Ujedno bi se stvorio potreban radni prostor, jer se u postojeći mogu smjestiti još najviše tri radnika.²¹

Spremišni prostor trebalo bi izgraditi uz sadašnju zgradu. Izgradnja na ovom prostoru je moguća, jer je urbanističkim planom u ovom dijelu grada predviđena izgradnja objekata za djelatnost u oblasti kulture.²² Od Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture u Rijeci dobivena je načelna suglasnost za lokaciju izgradnje arhivskih spremišta istočno od zgrade u Parku VI.Nazora br.2, kako je predloženo, na mjestu sadašnjeg stambenog objekta koji nema spomeničku vrijednost.²³ Građevno-projektzni zavod Rijeka izradio je skicu spremišnog prostora u skladu s uvjetima Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture.

Izvršno vijeće Skupštine općine Rijeka razmatrilo je problematiku arhivskih spremišta, i suglasilo se s prijedlogom, tako da je ishodovana lokacija i utvrđeni urbanistički uvjeti.²⁴ Na osnovi toga zatražena su potrebna sredstva za izradu idejnog projekta, koja je osigurala Samoupravna interesna zajednica kulture općine Rijeka. Idejni projekt dovršen je 1979. godine.

²⁰ Vidi St u l l i Bernard, O planu mreže arhivskih ustanova na području NR Hrvatske, Arhivist VII, 1958. sv. 3-4 str. 129-134.

²¹ Vidi: bilješku 16.

²² Službene novine općine Rijeka br. 19/75.

²³ Dopis Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture Rijeka br. 103/5 od 9.10.1970. god.

²⁴ Skupština općine Rijeka, Općinski sekretarijat za upravno-pravne i inspekcijske poslove, Referada za urbanizam broj: 03-12302/1975. od 5.VIII 1978.

Nova arhivska spremišta projektirana su tako da se maksimalno respektira postojeći objekt pod zaštitom. Prema projektu novoizgrađeno spremište imalo bi četiri etaže s ukupnom površinom u tlocrtu od 800 m². Novi objekat bit će, zbog konfiguracije terena, maksimalno ukopan, čime bi se dobilo i sklonište za smještaj najvrednije građe. Korisna površina spremišta iznosila bi više od 2.800 m², što znači da bi se, prema postojećim normativima, u ovim spremištima moglo smjestiti više od 13.000 dužnih metara arhivske građe, a to bi zadovoljilo potrebe za idućih dvadeset godina.

Budući da je najvredniji i najveći dio arhivskih fondova, pa i registraturne građe, koju treba preuzeti, s područja općine Rijeka, i s obzirom na prostor koji bi izgradnjom spremišta dobila Skupština općine Rijeka u zgradi bivšeg riječkog Municipija, sudjelovanje Rijeke u troškovima izgradnje spremišta trebalo bi da bude znatno. Radi osiguravanja sredstava za izgradnju spremišta predložena je sljedeća konstrukcija ²⁵:

Skupština općine Rijeka	60%
Ostale općine na području kojih djeluje Hist. arhiv	20%
Republički SIZ u oblasti kulture	20%

Iako je izgradnja arhivskih spremišta dominantno pitanje za razvoj Arhiva, postoje mnoga područja djelovanja na koja treba obratiti posebnu pažnju. Jedno od tih je kadrovska problematika. Poznato je da su kadrovi u arhivima stalno deficitarni, jer ne postoji poseban studij koji osposobljava stručnjake za obavljanje tih poslova, već se oni regrutiraju iz raznih struka, među kojima su u prvom redu povjesničari. Stoga je nužno permanentno usavršavanje kadrova, bilo individualnim radom, bilo arhivističkim tečajevima koji su, nažalost, vrlo rijetki (1968. je organiziran posljednji tečaj pri Arhivu Hrvatske). Neophodno je stoga da se na razini Hrvatske poduzmu mjere koje će ubrzati osposobljavanje tako potrebnih kadrova. Kolika se važnost daje pitanju stručnih kadrova u arhivima, najbolje ilustrira podatak da je u novom Zakonu cijelo poglavlje posvećeno stručnim arhivskim radnicima.²⁶ Osim stručnih arhivskih radnika (arhivista i arhivskih tehničara) u Arhivu bi trebalo zaposliti nekoliko radnika i u pratećim službama i općim poslovima. Kadrovska ekipiranost morat će se rješavati postupno, ovisno o raspoloživim financijskim sredstvima i to ne samo za osiguravanje osobnih dohodaka radnika, već i za osiguranjavne drugih egzistencijalnih uvjeta, u prvom redu rješavanje stambenih pitanja radnika.²⁷

U provođenju zaštite arhivske građe u Arhivu obavlja se zaštitno mikrofilmiranje arhivske građe. Snimanje se obavlja u vlastitom fotolaboratoriju, koji vrši usluge i za druge korisnike. Fotolaboratorij bi trebalo opremiti novom, modernijom opremom koja bi omogućila znatno povećanje kapaciteta.

Na dijelu arhivske građe potrebno je obaviti konzervatorske i restauratorske zahvate radi očuvanja i zaštite. Ti radovi su do sada povjeravani centralnoj restauratorskoj radionici Arhiva Hrvatske, a dijelom i radionici Historijskog arhiva Pazin koja vrši ručne konzervatorske zahvate. Međutim, kapaciteti tih radionica su preopterećeni, odnosno nedovoljni. Pitanje knjigovezačkih radova do sada uopće nije rješavano. U predstojećem razdoblju bilo bi nužno da se opremi radionica koja bi u cijelosti mogla zadovoljiti potrebe zaštitnih radova na arhivskoj građi.

²⁵ Vidi: bilješku 16.

²⁶ Zakon o zaštiti arhivske građe i arhivima, Narodne novine SRH br. 25/78.

²⁷ Vidi bilješku 17.

Smatramo potrebnim istaći neophodnost dogovaranja između arhiva na našem području kako se kapaciteti ne bi udvostručavali, već da se adekvatno koriste.

Historijski arhiv Rijeka, kao jedan od arhiva koji je dio mreže arhivskih ustanova u Hrvatskoj, u idućem razdoblju treba da razvije još veću djelatnost i to prvenstveno intenziviranjem poslova na sređivanju i obradi fondova i zbirki, razvijanjem informativno-dokumentacijske službe, proširivanjem i modernizacijom radionica za mikrosnimanje, restauriranjem arhivske građe te osiguravanjem dovoljnog broja stručnih i naučnih radnika kako bi se optimalno mogle zadovoljiti rastuće društvene potrebe.

Da bi Arhiv mogao obavljati tako opsežne poslove i zadatke na provođenju arhivske djelatnosti, nužna je pomoć i šire društveno-političke zajednice.

Tabelarni pregled arhivske građe

Red. broj	OPĆINA	Arhivska građa u HAR				Građa dospjela za preuzimanje			
		1970.		1978.		1970.		1978.	
		tm	%	tm	%	tm	%	tm	%
1.	Cres-Lošinj	374	7,90	374	7,48	32	2,50	251	6,70
2.	Crikvenica	38	0,80	103	2,06	105	7,90	217	5,80
3.	Čabar	1	0,10	1	0,02	18	1,40	26	0,70
4.	Delnice	5	0,10	95	1,90	120	9,10	192	4,90
5.	Krk	123	2,60	123	2,46	75	5,70	265	7,10
6.	Opatija	943	19,80	943	18,86	85	6,40	372	10,10
7.	Rab	11	0,20	30	0,60	60	4,20	135	3,70
8.	Rijeka	2.537	53,40	2.609	52,16	770	57,90	2.176	58,30
9.	Senj	8	0,10	8	0,16	65	4,90	100	2,70
10.	Fondovi reg. značaja x	715	15,00	715	14,30	—	—	—	—
	UKUPNO	4.755	100,00	5.000	100,00	1.330	100,00	3.734	100,00

x Fondovi regionalnog značaja iskazani su posebno